

EXPERIÈNCIA DEL SINGULAR

AURELI RUIZ

Linies de visió, Albert Macaya

Del 23 d'octubre de 2005 al 8 de gener de 2006
L'Espai, Museu d'Art de Girona

Sóc/còs, Anton Roca

Del 16 de desembre de 2005 al 12 de febrer de 2006
Tinglado 2 del Moll de Costa del Port de Tarragona

Gli strumenti dell'arte, Salvador Juanpere

Del 23 de febrer al 15 d'abril de 2006
Espai VolArt, Fundació Vila Casas, Barcelona

Iniciem un recorregut per les darreres exposicions de tres artistes vinculats, generosament, amb la nostra entitat: l'Albert Macaya, l'Anton Roca i el Salvador Juanpere han exposat recentment els seus darrers treballs en diferents espais del país. Aquest article és el relat de l'itinerari.

LINIES DE VISÓ

La instal·lació que l'Albert Macaya va proposar per a l'*Espai* del Museu d'Art de Girona —entitat dependent

del Bisbat de Girona i que va viure una de les seves etapes més brillants quan el va dirigir la Glòria Bosch— “es basa en una relectura de la clau de volta de l'antiga capella de la pia almoïna, que forma part, actualment, de la col·lecció del museu”¹.

A partir d'aquesta proposta, l'Albert ens introdueix materialment i per mitjà de recursos mínims en un espai cúbic on podem visualitzar diferents dispositius que configuren l'obra. La peça central està constituïda per quatre pantalles translúcides amb diferents fragments del registre en negatiu de la “clau de volta”, que se'ns mostra ampliada fins a desbordar-se en totes i cadascuna de les pantalles. Un feix de llum travessa i projecta la clau de volta així representada —i la seva continuïtat— a les parets adjacents que l'envolten. Amb l'amplificació a l'espai, l'Albert ha situat dins d'aquest *cub litúrgic* “quatre figures fetes amb fulles seques i branquillons”, “suggerint la idea de passat integrat orgànicament en el present”, refermant i problematitzant així el caràcter *ritual* del temps cultural i físic d'ambdues obres: la del artesà, que va configurar la clau de volta per a un ús de culte, i la seva obra, inclosa en una programació artística i enfocada a un ús didàctic i profà.

L'Albert estableix una mena de forat temporal reversible que ens permet transitar per aquesta imatge en “un temps i un indret concrets”. “La imatge artística conté una visió del món, una mirada sobre les coses pròpia de les coordenades espaials-temporals en què va ser produïda” amb “significats determinats pels coneixements compartits, per allò que és intersubjectiu”. “És recobrar, revifar altres maneres de pensar possibles, que ens remet a una altra mirada sobre el món diferent a la nostra”.

Però això no és tot: a l'espai central i entre les figures connectades entre si amb petits cordills, l'Albert ha situat una petita construcció feta amb branquillons, una mena d'eix amb caràcter implosiu a l'espai íntim d'aquest cub, un espai “d'allò intersubjectiu”, “d'allò construït col·lectivament, l'àmbit on els membres d'un *ara i aquí* diferent del nostre es reconeixen”. “D'aquest àmbit no en tenim coneixement directe, no ens és comprensible en totes les seves dimensions en tant que habitem un temps històric diferent”.

A *Linies de visió*, l'Albert ens emplaça ambdós territoris *vivencials* comuns i propis: el desenvolupat com a educador i historiador de la matèria artística i el d'artista. Tots dos hi són presents i latents. *Linies de visió* no s'entendria sense aquesta doble implicació mútua, l'una és indestruable de l'altra. Una obra històricament allunyada del nostre temps, ens convida a través de l'accionament d'un altre a “traspassar-ne l'opacitat”, a fer un recorregut habitable dins d'uns paràmetres espacials-temporals. “Fem així certa la idea que una imatge artística resta sempre oberta, perquè és reactivada en la mirada —en la ment— de cada espectador”. Una obra, doncs, pensada per endinsar-se en els dos territoris on fa temps l'Albert fa vida.

SÓC / CÒS

L'Anton Roca va inaugurar uns mesos més tard al Tinglado 2 del Moll de Costa del Port de Tarragona, dirigit per la Chantal Grande, que continua batallant perquè aquest espai consolidat a nivell internacional no deixi de respirar —no sé si a hores d'ara necessita assistència, però em comentava, ja amb la inauguració anterior, allò que tots el que hem estat responsables d'algun *tinglado* artístic sabem: que cal suplir la manca de recursos tant econòmics com assistencials amb la implicació personal i de vegades afectiva, amb el *risc* que això comporta—.

L'Anton Roca viu a Itàlia amb la seva família i és en allà on ha desenvolupat un treball constant, rigorós i coherent al voltant i a través del *territori* del cos. El punt de partença van ser les seves obres processuals i les accions performàtiques dels anys vuitanta que tots van poder seguir —i en particular, participar-hi— a Tarragona, Reus, Valls o Barcelona, i que amb el temps transcorregut fins ara han esdevingut el punt nuclear de tota la seva producció.

Sóc / còs tanca un cercle, un retorn al punt de partença, als orígens culturals i viscuts. No tothom sap que l'existència d'aquest espai és idea i iniciativa de l'Anton, que allà pels anys vuitanta va demanar al llavors director del Port de Tarragona, Antoni Pujol, aquest Tinglado 2 per a l'art contemporani².

Linies de visió | Albert Macaya

El Tinglado 2 té 900m² d'espai utilitzable; per tant, els plantejaments i recursos de qualsevol obra visual, com fins ara han esdevingut, són escenogràfics. D'això l'Anton podria haver estat conscient atenent a la remor, al llindar de les seves *performances* —una *performance* és, entre d'altres *representacions*, una acció processual realitzada *in situ*.

L'itinerari té tres blocs diferenciats, cadascun a mode de dispositiu i estableix un joc amb els altres. Tot just accedir a l'espai ens trobem amb l'obra *Vestit cultural*, un vestit penjat (jaqueta i pantalons) d'un fil d'acer confectionat amb cents de mirallets i il·luminat a manera de bola penjada del sostre d'una sala de festes. L'indument en qüestió, a banda del seu valor com a peça de roba,

ha estat configurat per tal que qualsevol que s'hi apropi quedi *capturat* pel seu reflex i, com dèiem més amunt, dins l'acció processual *in situ*, però —i aquí es troba la importància i l'*esllavissament*— també la diferida, d'aquí, l'altra peça que comparteix espai i que fa de “gran interlocutor”, la videoprojecció *Promenade #1*. És un enregistrament, càmera en mà, de persones en trànsit capturades primer pels mirallets i després per l'objectiu. Els mirallets reconstrueixen el trànsit d'imatges dels personatges capturats, a la vegada que la càmera deixa traça subjectiva de les accions de l'Anton portant l'indument i el portador de la càmera, com si fos un pas endavant, previ a l'enregistrament.

Ser

Cromat de plata i sal, la segona peça amb paràmetres

Ser | Anton Roca

materials, ubicada com a eix i frontissa dels altres dispositius, és un personatge de 190 cm d'alçada al qual s'accedeix creuant al pas els quatre llindars practicats a les cantonades del bastiment en forma de cub. La seva pell és tota reflex, i una diferència important l'allunya de la peça anterior, ja que si abans l'indument-reflex era adquirit, com ho pot ser el nostre bagatge cultural —una veritable segona pell—, aquí és primera pell, indestruable com la nostra, única. L'íntim es vessa, volem endinsar-nos i veiem el que nosaltres mateixos projectem, l'altre ens retorna momentàniament la nostra desbordada identitat. Joc recíproc de multiplicitats, amb aquesta negociació quotidiana quedem interpel·lats, com ho fa aquest personatge solitari. Ens endinsem dins el cub i la nostra presència, a banda de quedar reflectida i engolida

breument, es veu refermada per les nostres petjades al terra de sal, la nostra traça deixa vestigis del nostre pas fugisser per l'estança.

La sal, element indissociable al mar, fixa topogràficament l'espai del Tinglado i el nostre habitar temporal de l'estança, alhora que ens remet a un exterior simple i vast: el Tinglado, el port, els ports, portes d'accés marcades per allò desconegut i allò possible. Així, aquesta imatge visualment despullada, aquest *paisatge*, introduït quasi dissimuladament en l'espai d'aquesta obra, està no obstant això carregat de sentit.

Passatge interior i AILX

Quatre grans videoprojeccions sobre quatre de les portes d'accés a l'espai del Tinglado, juntament amb 1.600 fragments fotogràfics, disposats sobre el bastiment del fons construït a tal efecte, conformen el tercer i últim bloc de *Sóc / còs*.

El *viatge* en aquest context concret, i per a nosaltres, *europèus* que sovint podem viatjar sense limitació territorial de cap mena, és per a d'altres pobles un fet sovint dolorós, ple de fatigues per arribar a aquest nostre primer món. A *Passatge interior*, l'Anton fa palesa aquesta *deslocalització* que caracteritza els nostres dies. No és anecdòtic que siguin les portes d'accés al Tinglado 2 les que donin per mitjà de les videoprojeccions la rebuda als “altres”, en un joc de *mutacions infinites, cossos transitoris, diàfans, efímers*. L'Anton dóna visibilitat amb els rostres de persones pertanyents a diferents ètnies a aquest *altre*, ens proposa problematitzar des d'aquest rostre de *l'altre* la nostra segona pell, la cultural. I ho fa des del mateix lloc d'aquest *altre*, ja que l'Anton és *altre* al propi sí de les diferents cultures i tradicions europees, subjecte nòmada, en el seu cas la italiana d'adopció.

GLI INSTRUMENTI DELL'ARTE

La circumnavegació finalitza amb l'exposició del Salvador Juanpere a l'Espai VolArt de la Fundació Vilà Casas de Barcelona, guiat i comandat per la Glòria Bosch, amb qui com podeu comprovar s'obre i es tanca aquest itinerari.

El Salvador Juanpere va guanyar el I Premi d'Escultura Contemporània de Palafrugell l'any 2005, un premi convocat per aquest ajuntament i la Fundació Vila Casas. El

premi comportava 15.000 euros amb metàl·lic i la realització d'una exposició de l'obra de l'autor guanyador als espais de la Fundació Vila Casas.

Els que heu pogut seguir les darreres exposicions del Salvador Juanpere, tant a l'Art Loft de la nostra ciutat com al Museu d'Art de Tarragona, comprovareu que les obres de l'Espai VolArt incideixen i amplien les propostes anteriors.

El Savador fa de la materialitat i l'ofici que comporta aquesta pràctica l'eix nuclear de les seves obres. La primera planta (a peu de carrer) fa un recorregut selectiu d'aquestes obres anteriors. Trobem doncs, l'obra que reconstrueix fidelment el motor del vehicle de la seva propietat, amb el so del seu *batec*. Una peça clau en la seva trajectòria, juntament amb el *transpalet* que vam poder veure a l'Art Loft de Reus. El motor va ser reproduït peça per peça i sense plànol previ, en un joc de doble procés: rescabalar-ho de la memòria, situar-lo en un temps diferent tant del lloc que comparteix el motor dins del vehicle com del seu comportament al llarg de la seva vida útil com a *cor* del vehicle disposat a desplaçar-se. Ara ja no és de metall sinó de fusta, recobert d'una pàtina blanquinosa allà on els diferents fragments de fusta s'uneixen, com si contempléssim alguna cosa a punt de desaparèixer a l'espai blanc de la sala que l'acull, i tan sols un batec (enregistrament del propi soroll del motor vertader) insistent ens ho apropés des de l'oblit.

Dins del mateix espai però diferenciat amb plafons de la resta d'obres, assistim a una videoprojecció en la qual el Salvador ha enregistrat amb diferents processos de realització les obres als seus respectius estudis, i on també dóna compte del seu pensament visual i el seu bagatge intel·lectual. El Salvador, com molts de vosaltres sabeu, és o ha estat durant molts anys professor d'escultura a l'Escola Massana de Barcelona, i igual que en el cas de l'Albert Macaya, aquesta part docent i quotidiana de la seva vida, tan fructífera i important, és present en la seva obra de creació com una part essencial i indestruable del recorregut. Així mateix, s'estableix un nexa amb altres de les obres, que podem veure just sota l'Espai VolArt: em refereixo a *Textualitats* (*...o com les anota-*

cions textuals en el dietari es corporeitzen) i *La persistència del fang*.

Continents

Primera aproximació. *Continents*, sembla una peça aïllada de la resta, com si no tingués precedents tant en les obres d'aquesta exposició com en altres. Encara més, podem veure línies de treball tant material com textual d'altres artistes que han conviscut “vivencialment” amb el Salvador Juanpere, companys tant de feina com de “món”, des del Ramon Guillen-Balmes a l'Ignasi Aballí. No faré aquí esment d'aquestes *línies*: que cadascú les dedueixi. Aquest conjunt d'obres té, per dir-ho d'alguna manera, la facultat d'invocar, d'establir amb *estimació* un diàleg amb aquests

Gli strumenti dell'Arte | Salvador Juanpere

altres artistes, en un joc de relacions i interpel·lacions agosarat, en què sembla que les mateixes obres ens ho demanen i proposen ser referenciades. Aquí trobo un tractament que s'aproxima a algunes de les propostes de l'Anton Roca quant al *desbordament*, tot i no haver-hi les mateixes causes o símptomes.

Segona aproximació. Cada obra és referent d'una *altra*, així queda palès al subtítol del conjunt de la instal·lació: “*l'espai que ocupen algunes obres cobejades de certs artistes de la modernitat*”. El que tenen d'aquestes és el *títol* i l'*any*, realitzat amb feltre i disposat al llarg del terra, i les *mides*, explicitades amb la forma de la capsa d'embalat-

ge de fusta que les acolliria, és a dir, del lloc que ocuparien espacialment. Com ja podeu deduir, a dins només hi ha l'espai buit i absent de la peça, tan sols ens resta el volum de la capsa, ubicada, això sí, com si estigués present i instal·lada. Aquí vull fer esment al suposat aïllament de *Continents*, ja que quam parlàvem del *motor* del vehicle apuntàvem ja un tret que aquí és present i que engoleix tot el que he dit fins ara de *Continents*: si el *motor* tendia a desaparèixer, aquí l'obra ja ha desaparegut i tan sols en resten el títol i les mides, si el *motor* era una referència viscuda individual, aquí és compartida i *negociada* —sincerament sobrevinguda i questionada. Queda clar, doncs, que aquest aïllament és bàsic per poder produir, emplaçar i mirar les obres aplegades a *Continents*.

A *Continents*, a mes s'hi afegeix una nova vesant, amb un caràcter marcadament *benjaminia*: el de la cita —el *poder especial* de la cita. En fer esment de “*les obres cobejades de certs artistes de la modernitat*” veiem allò que va perseguir Walter Benjamin: fer una obra integrada únicament i exclusivament de cites.

Aquí trobem un altre punt de connexió amb la instal·lació de l'Albert Macaya. Tots dos, per produir les seves respectives propostes, ens remeten al seu passat. La manera d'entrar en relació amb el passat, de citar-lo, però, és diferent: mentre l'Albert ho fa dins l'espai que aixopluga l'obra, dins el context que l'acull, dins la pròpia tradició, el Salvador Juanpere ho fa arbitràriament i com a mercaderia comú, transfigurant el seu valor d'ús, privant-la del significat que la tradició li havia atorgat. Són dues maneres d'alliberar-la del seu valor d'ús per un valor afectiu.

Gli strumenti dell'arte

Un llarg prestatge de fusta suporta aquest cop els *instruments*, realització a escala i amb fusta de les eines d'ús comú que Salvador fa servir per donar presència al *sensible*, a la *cosa*; be, a l'obra. Al terra, dins el mateix espai on *prevalen* els *instruments*, un munt de bocins de marbre, estesos regularment al llarg del prestatge i a l'ample de l'espai.

Hi ha un ordre jeràrquic establert d'antuvi: el *instruments* ocupen el lloc que regularment i tradicionalment pertoca a les obres i ho fan de manera ostentosa, amb una alçada poc correcta per esdevenir d'ús fàcil i accessible com a eines. Simplement, s'han instal·lat. Serres circulars, trepants, polidores, radials, etc., i també un maletí d'alguna d'aquestes eines, s'exhibeixen davant l'estesa. *L'instrumental* s'ha guanyat el lloc de l'obra, ja que aquesta s'ha dispersat, s'ha disgregat, existeix, ocupa un lloc, és present arreu de l'espai, però gregàriament, constituint part, companyia ben intencionada d'una escenificació “instrumental”.

Pondera, doncs, l'instrument, juntament amb l'escenificació esmaperduda de milers de bocins pertanyents a d'altres milers, en una mena de cerimònia d'ampliacions, extensions, sobreposicions, acostaments a alguna cosa *sensible*.

(a la) Fi

En Salvador Juanpere, l'Anton Roca i l'Albert Macaya fan territori comú del *sensible* i aquest fa presència, perquè és ocupació diària, a través d'un coneixement pràctic de l'objecte i el subjecte, d'ambdós valors. Producció i *experiència* del *singular*.

¹ Extret del text per al full de sala de l'exposició Línies de visió.

²Va convidar aleshores la Chantal Grande, la Glòria Malé, l'Antoni Torrell i la directora de la Galeria Morandi a crear la PACT (*Promoció de l'Art Contemporani a Tarragona*) i de la qual l'Anton Roca va ser el president. Els esdeveniments i accions posteriors van conduir Chantal Grande i també Glòria Malé a convertir el Tinglado 2 en un espai d'art contemporani de referència.